

PAPER DETAILS

TITLE: ÇOK-TARAFLL ANDLASMALARA YAPILAN İHTİRAZİ KAYITLAR: GENOCİDE
SÖZLESMESİNE YAPILAN İHTİRAZİ KAYITLAR HAKKINDA MİLLETLERARASI ADALET
Dİ-YANININ İSTİSARI MÜTALSİ VE DEVLETLER HUKUKU KOMİSYONUNUN RAPORU

AUTHORS: Mehmet GÖLÜBOL

PAGES: 0-0

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/37724>

ÇOK - TARAFLI ANDLAŞMALARA YAPILAN İHLALER:
GENOCİDE SÖZLEŞMESİNE YAPILAN İHLALLER:
YITLAR HAKKINDA MİLLETLERARASI ANLAŞMANIN
VANININ İSTİŞARİ MÜTALÂSİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ
HUKUKU KOMİSYONUNUN RAPORU

Dr. Mevlut

Devlet

Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği Genel Kurulunda
tedinilen veya Teşkilâtın müzaheretini ile aktedilen bir
tevdî makamı (depo) vazifesi görmekte, andlaşmaların
ce tasdik edildiği, yeni Devletlerin andlaşmaya katıldıkları
lar bu organ tarafından âkit Devletlere tebliğ edilme
manın yürürlüğe girebilmesi için muayyen adette De
diki şartı kabul edilmiş ise, tesbit edilen miktarda tas
ğe gönderilince bu andlaşmanın yürürlüğe girdiğini â
gene bu organın vazifesidir. Genel Sekreter bu vazifesi
laşmaya taraf olan Devletlerden bazıları andlaşmaya
tasdik veya kabul ederlerse, bu Devletler tarafından t
razi kayıtlar ihtiva eden tasdiknameler, andlaşmanın
mesi için adetleri tesbit edilmiş olan tasdiknameler m
mi? Genocide'in Önlenmesi ve Cezalandırılması hakk
bazı Devletlerce ihtirazî kayıtlarla kabul edilmesi için

bazı maddelerine ihtirazî kayıtlar dermoyan etmişler, bi de buna itiraz etmişlerdir. Bunun üzerine Genel Sekre yol hakkında tenvir edilmek üzere meslyi Gnl Kurula s Kuruldaki müzakerelerde delegelerden bazıları meseleni için Divana, diğer bir kısmı da fikri sorulmak üzere, o lar hukukunu incelemekte olan, Devletler Hukuku Kom sini talep etmişlerdri. Neticede, uzlaştırmacı bir yol takip vana hem de Komisyona bazı suallerin tevcihine kara Genel Kurulun 16 Kasım 1950 tarihli kararında, *inter* mektedir :

Genel Kurul.....

1. Aşağıdaki sorular hakkında Milletlerarası A istişari mütalâasını talep eder:

Eğer bir Devlet Genocide'in Önlenmesi ve Cezal kındaki Sözleşmeye tasdik veya katılma sırasında v eden tasdik sırasında ihtirazî kayıtlar dermeyan e

I. Sözleşmeye bir ihtirazî kayıta bulunmuş ola ihtirazî kaydı muhafaza ettiği müddetçe, Sözleşmeye letlerden biri veya bir kaçı bu ihtirazî kayda itiraz e mezse, işbu Sözleşmeye taraf addedilebilir mi?

II. Eğer bu soruya verilecek cevap müsbetse, iht lunan Devletle (a) ihtirazî kayda itiraz eden taraf bunu kabul eden taraf Devletler arasındaki münas bu ihtirazî kaydın tesirleri ne olacaktır?

III. Bir ihtirazî kayda itiraz (a) Sözleşmeyi henüz olan bir mümzi Devlet tarafından, veya (b) Sözleş

nu ile ilgili fikirleri göz önünde bulundurmaya:
davet eder..... (3)

Aşağıda Divanın mütalâası ve Komisyonun raporu rülebileceği gibi çok - taraflı andlaşmalara yapılacak mahiyeti, ihtirazî kayıtları yapan Devletlerin mümzî ve karşılıklı durumu ve andlaşma ile bağlılık derecesi v. letlerarası Adalet Divanı ile Devletler Hukuku Komisyonu birbirine uymamakta, hattâ tezat teşkil eder mahallatla beraber, Divana ve Komisyona tevcih edilen kararları itibariyle birbirinden biraz farklıdırlar. Divandan sonra hasıran Genocide Sözleşmesine yapılan ihtirazî kayıtlar halde, Komisyondan talep edilen mütalâalar genel olarak andlaşmalara yapılan ihtirazî kayıtlar hakkındadır.

Şimdi andlaşmalar hukukunda münakaşalı olduğu durum arzedenden çok - taraflı andlaşmalara yapılan ihtirazî kaydında, devletler hukuku sahasında en yetkili iki organ olan Adalet Divanı ile Devletler Hukuku Komisyonun görüşleri farklıdır.

Divanın 28 Mayıs 1951 tarihli istişarî mütalâası (4)

Divan, bir Devletin kendi serbest iradesi olmak üzere hükümleriyle bağlı addedilemeyeceği kanaatındadır. İhtirazî andlaşma hükümleri mahiyettedirler. Çok - taraflı andlaşmaların serbest iradesi ile mütabık kaldıkları hükümlerden ibaret olarak, âkitlerden hiç biri tek taraflı tasarrufu ile veya devlet ile hususi surette anlasalarak, andlaşmanın istihdası

İşbu Sözleşme, 31 Aralık 1949 gününe kadar Bir üyesi bulunan ve üye olmayıp da Genel Kurul taraf kendisine davetiye gönderilmiş olan her Devlet namı tutulacaktır.... (5)

Bu madde hükümleri Birleşmiş Milletlerin üyesi olan beraber üyesi olmıyan Devletleri de Sözleşmeye iştirak mahiyettedir. Bundan başka, son zamanlarda aktedilen bir lar gibi Genocide Sözleşmesi de Genel Kurulda çoğunluk bul edilmiştir. Çğunluk prensibi ise aleyhte oy veren D laşmaya iştirak ederken tabii olarak ihtirazî kayıtlar dermey ketmektedir. Devletlerin artan ölçüde ihtirazî kayıtlara ihtirazî kayıtların umumiyetle diğer Devletlerce zımnen ihtirazî kayıtları dermeyan eden Devlet ile kabul eden D anlaşmaya vararak iki taraflı olarak andlaşma hükümleri meleri ve bu hususta bir tatbikatın bulunması, çok - taraflı aktinde daha elâstiki davranmayı icap ettiren yeni ihtiyaç dır. Bu sebeplerle, ihtirazî kayıtların bütün mümzi ve â kabulünü mecbur tutan andlaşmaların yekpareliği prensi Sözleşmesine tatbikinde de daha elâstiki davranmak gerek

Bu durum karşısında, Divan, ihtirazî kayıtlarda b hakkında Sözleşmeye bir madde konulmamış olmasının, âltan mahrum edildikleri anlamına gelemeyeceğine işaret e razî kayıtlarda bulunmanın mümkün olup olmadığını ve rın âkitlerin Sözleşmeden mütevellit münasebetleri üzerine anlıyabilmek için Sözleşmenin hususiyetlerini, hazırlanma kümlelerini ve gayesini bilmek lâzımdır.

Sözleşmeye taraf olan Devletlerin egemen olmaları ihtirazi kayıtları dermeyeran edebilecekleri iddia e görüşü reddetmiştir. Her Devlet istediği ihtirazi kay sözleşmenin mevzu ve gayesinden tamamen uzaklaşmış rı, ihtirazi kayıtlarda bulunabilmesi prensibi kabul kayıtlar bütün âkit Devletler tarafından tasvib edildi kayıtları dermeyeran eden Devletin Sözleşmeye taraf kında bir devletler hukuku kaidesi bulunduğunu van bunu da reddetmiştir. Bu tezin temelini teşkil yekparelik nazariyesi, devletler hukukunun bir kaide milletlerarası tatbikata mazhar olmamıştır. Milletler ğinin ve Birleşmiş Milletler Genel Sekreterinin tevdi r fe görürken bu kaideyi tatbik etmiş olmaları, bir devl si yaratamamıştır. Bundan başka, milletlerarası teşekk larının tatbikatı, Genocide Sözleşmesine taraf olan I leşmeden doğan hak ve vecibelerinin şümulünü tâyin sayılamaz.

Divan değişik bir durum arzeden Amerikan De tatbikatına da temas etmiştir. Bu Teşkilâtın tatbikatına dermeyeran eden Devlet, diğer Devletlerin itirazına r taraf sayılmaktadır. Genocide Sözleşmesinin hazırlık Devletlerin hangi tatbikatı tercih ettiklerini gösteren l düf edilmemiştir. Genel Kurulun beşinci toplantısında de bu konuda görüş birliği olmadığı anlaşılmaktadır.

Divan I inci suale kat'i bir cevap vermemiş, yaln la buna yapılan itirazların tevlit edeceği neticelerin her meselelerin müfessil olarak ele alınması için

şında kalan hükümleriyle karşılıklı olarak bağlanma. Akitlerin farklı görüşlerinden mütevellit mahzurlar, i susunda Sözleşmeye dercedilecek hususi hükümlerle di. Genocide Sözleşmesinde âkitlerin asgarî olarak Söz kümlerini muhafaza etmek arzusunda olduklarını ka Bu durum karşısında Genel Sekreterin vazifesi kendisi razî kayıtlarla bunlara yapılan itirazları kabul ederek Devletlere tebliğ etmekten ibarettir.

III cü suale gelince : Divan Sözleşmeyi imzalam hakkını haiz olan fakat bunu yapmamış bulunan bir ye katılmak isteyen diğer bir Devleti Sözleşme dışınd bulunmadığına karar vermiştir. Sözleşmeyi imzalamış etmemiş olan bir Devlet ise bir ihtiyat tedbiri olarak i razda bulunabilir. Fakat bu itirazın tesiri geçicidir. almış olan Devlet sonradan Sözleşmeyi tasdik ederse, razî kayıtlara itiraz etmiş durumu hasıl olur, aksi ta ortadan kalkar.

Netice itibariyle Divan, 5 muhalif oya karşı 7 müs duğu kararda kendisine tevcih edilen sualleri şu şekil tir :

I inci sualin cevabı :

Sözleşmeye bir ihtirazî kayıta bulunmuş ola tirazî kaydı muhafaza ettiği müddetçe, Sözleşme letlerden biri veya bir kaç bu ihtirazî kayda itira mezse, ancak ihtirazî kayıtlar Sözleşmenin mevz bili telif olduğu takdirde Sözleşmeye taraf sayıla

tasdiki ile mümkündür. İtirazın tasdik anına ka
mümzi Devletin niyetini ihtirazî kayıta bulunan
maktan ibarettir ;

b. Sözleşmeyi imza etmeye veya ona katılmaya
kat henüz bunu yapmamış bulunan bir Devletin i
itirazının hukuki değeri yoktur.

Devletler Hukuku Komisyonunun raporu (6)

Adalet Divanı 28 Mayıs 1951 tarihli kararında tahsis
de Sözleşmesine yapılacak ihtirazî kayıtlar meselesini ele
sebeple Divanın varmış olduğu neticeler bütün çok - ta
teşmil edilemez. Genel Kurul Komisyondan, andlaşmalar
nini konusunda çalışırken çok - taraflı andlaşmalara yapıl
yıtlar meselesini hem devletler hukukunun taknini, hem
mesi bakımından incelemesini talep ettiği için, Komisyon
bikatlari için Devletlere genel olarak andlaşmalara yapıl
yıtlar meselesinde en uygun yolu tavsiye etmekte kendisi
miştir. Komisyon bu konuda mütalâasını bildirmeden ö
ret edilen üç tatbikatı incelemiştir : (i) Milletler Cem
tarafından başlanan ve Birleşmiş Milletler Sekreteri taraf
tirilen tatbikat ; (ii) Amerikan Devletleri Teşkilâtının tatb
letlerarası Adalet Divanı tarafından teklif edilen tatbikat.

Amerikan Devletleri Teşkilâtının tatbikatında ihtira
edilmeden önce mümzi Devletlere bildirilmekte, kabul
hususunda fikirleri alınmaktadır. İhtirazî kayıtlar dermey
mümzi Devletlerin mütalâalarını öğrendikten sonra andl
ya veya katılmamaya karar verir. İhtirazî kayıtlarda bul
laşmayı tasdik eden Devletler arasında andlaşma tam me

Devletleri Teşkilâtı tarafından tatbik edilen usul takip bu usul cihanşümullüğü sağlamak bakımından Amerika kilâtının tarihinde de faydalı olamamıştır. Komisyon Milletlerin müzaheretî ile aktedilen andlaşmaların cihan olmaktan ziyade yekpare ve mütecanis andlaşmalar olma naatındadır. Birleşmiş Milletlerin müzaheretî ile aktece iştirak eden bütün Devletlerin hareket serbestisini ayar eden kanun - andlaşmalar mahiyetindedirler. Panamerikan Devletleri ihtirazî kayıtlarda bulunmaya teşvik etmek andlaşmaları bir çok iki - taraflı andlaşmalara ayırarak tadır.

Divanın teklif ettiği ihtirazî kayıtların andlaşmanın ile kabili telif olması kıstası da bütün çok - taraflı andlaşma edilemez. Divanın teklifi kabul edildiği takdirde andlaşma ri iki kısma ayrılmış olur : mevzu ve gayeye müteallik hükümler. Normal olarak, andlaşmayı kaleme alanların bütün hükümlerini bölünmez bir bütün olarak kabul etmesi şünmek lâzımdır. Bir andlaşma hükümlerini Divanın teşkilatı şeklinde taksim etmek sübjektif bir taksim olur ve ihtirazî olan Devletin andlaşma ile olan münasebet derecesini belirler. Bundan başka tevdi makamı olarak Genel Sekreterin andlaşmaya taraf olabileceği veya olamayacağı hususunu gibi çok girift ve mesuliyetli bir vazife yüklenmiş olur.

Azamî adette Devletin andlaşmalara iştirakini sağlamak mühim ve şayanı arzu ise, taraflara yüklenen vecibelerini sağlamak da o derece şayanı arzudur.

Komisyon andlaşmaların matnini iştirak eden Devletlerin

(4) İhtirazî kayıtlara itirazda bulunma süresi;

(5) İhtirazî kayıтта bulunan Devletin andlaşma
yapılan itirazı muhafaza etmenin neticeleri.

Çok - taraflı andlaşmalar mahiyetleri ve mevzuları i
durumlar arzettikleri için, andlaşmanın metnine ihtirazî k
yet imkânı ve ihtirazî kayıtların tevhit edeceği neticeler h
ler bulunmazsa bütün andlaşmalara aynı kaidenin tatbi
Çok - taraflı andlaşmaların mühim bir kısmı için tatbik
iyi sistem, bazı tadiller yapıldığı takdirde, Genel Sekreter
takip etmiş olduğu sistemdir. Bu sisteme göre ihtirazî ka
eden ve bunu muhafaza eden bir Devletin andlaşmaya ta
si için ihtirazî kayıtların andlaşmayı tasdik eden ve or
Devletler tarafından kabul edilmesi lâzımdır. Bu sisteme
edilen tadil şudur : andlaşmayı tasdik etmiş veya ona l
Devletlerle beraber, andlaşmayı yalnız imza etmiş bulu
itirazının da nazarı itibara alınması lâzımdır. Fakat müm
aylık bir süre içerisinde andlaşmayı tasdik etmezse itiraz
ğinden ortadan kalkmalı, ihtirazî kayıтта bulunan Devl
iştirakine bir mani teşkil etmemelidir.

Komisyon netice olarak şunları teklif etmiştir :

Birleşmiş Milletler organları, ihtisas müessesesi
çok - taraflı sözleşmeler hazırlarken, [sözleşmenin r
kayıtların kabul edilip edilemeyeceği ve ihtirazî kayı
ğı neticeler hakkında hükümler derpiş etmelidirler.

Sözleşmede hilâfına hükümler bulunmadığı takdirde

sözleşme muayyen bir süre için imzaya açık bulunmaz bu süre içerisinde sözleşmeyi imzalamış olmadıkları takdirde taraf olabilir.

(5) Eğer sözleşmenin yürürlüğe girmesi veya herhangi bir şekilde kabul edilmesi gerektirilen let tarafından imza sırasında yapılmış bir ihtiraz kabul sırasında da tekrarlanmazsa nazarı itibarıyla (b) ihtirazî kayıt dermeyer eden Devlet, ancak önce imza, tasdik veya başka bir şekilde kabul edilmediği takdirde sözleşmeye taraf olabilir. Mahdud bir süre için imzaya açık bulunduruluyorsa tamından önce sözleşmeyi imza, tasdik veya ba eden Devletçe itiraz edilmediği takdirde taraf kârda, mümzi Devlet on - iki ay zarfında sözleşme başka bir şekilde kabul etmezse, itiraz sakıt olur.